

Alergie – systémová choroba s individuálním variabilním průběhem

Alergie přestala být orgánovou nemocí, ale je chápána jako systémové onemocnění. Pro svou početnost v populacích celého světa začala být označována jako „novodobá epidemie“. Jestliže je dnes obecně přijímána informace o tom, že každý čtvrtý v populaci je alergik, Světová zdravotnická organizace (SZO) uvádí, že v dalších 10–15 letech to může být každý druhý.

Jaká je situace konkrétně v České republice?

Dle kvalifikovaných odhadů u nás žije 3,2 milionů lidí s projevy alergie, předpokládáme více než 2 miliony obyvatel trpících alergickou rýmou a více než 800 tisíc lidí s bronchiálním astmatem. Až u 300 tisíc dětí a dospělých není zřejmě astma ještě rozpoznáno a včasné léčeno. K dalším významným projevům alergie patří atopický ekzém, anafylaxe, lékové alergie, projevy potravinových alergií, alergická urtikarie a další diagnózy, které mají ve své etiopatogenezi také alergickou komponentu.

Obor alergologie a klinická imunologie je oborem s interdisciplinárním rozsahem, tvořený složkou klinickou a laboratorní. Podmínkou pro získání specializované způsobilosti v oboru je absolvování základního interního nebo pediatrického kmene, po kterém následuje specializovaný výcvik v rozsahu 36 měsíců. V České republice má tento obor již dlouholetou tradici. Samostatná Alergologická společnost, jako odborná organizační složka ČLS J. E. Purkyně, vznikla v roce 1957 a v r. 1967 přijala po vzoru Evropské akademie označení Česká Společnost alergologie a klinické imunologie (ČSAKI). Od začátku je ČSAKI i aktivním členem Evropské akademie alergologie a klinické imunologie a Světové alergologické organizace.

V laické, ale někdy i odborné literatuře jsme svědky volné záměny užívaných pojmů atopie a alergie. Atopie je osobní a/nebo rodinná vrozená dispozice stát se přecitlivělým a tvořit specifické protilátky IgE s rizikem následného vzniku alergického onemocnění. Atopik je člověk, který „reaguje jinak“. Slovo má řecký základ: atopos znamená zvláštní, cizí. Poprvé použil toto označení v r. 1920 Robert Cooke a chtěl jím vyjádřit zvláštní schopnost alergika reagovat neobvykle na běžné podněty z prostředí. Onemocnění, která řadíme mezi alergická, se vyskytují v rodinných vazbách. Pokud se tato vrozená vlastnost klinicky neprojeví, může atopie zůstat i celoživotně utajena a dispozice se pak přenáší na další generaci. Z epidemiologických sond se odhaduje prevalence atopiků v rozmezí 35–40 % populace. Atopie má polygenní základ, v němž se jednotlivé geny uplatňují velmi individuálně a variabilně.

Slovo alergie má také základ v řeckém jazyce – řecký základ slova vyjadřuje vlastnost reakce – **allos = jiný, ergeia** znamená **činnost**. Alergik reaguje jinak – přecitlivěle. Pojem alergie měl nedávno sté výročí. Poprvé jej použil v r. 1906 vídeňský pediatr Clemens von Pirquet. Už tehdy si představoval, že alergie je reakcí protilátkovou.

Alergická reakce je výsledkem interakce genů a podnětů prostředí. Kromě opakovaného kontaktu s alergenem a vznikem senzibilizace se na rozvoji klinických projevů alergie podílejí vlivy prostředí, které zahrnují řadu činitelů. Významné jsou prenatální mateřské vlivy, včetně kuřáctví matky, respirační infekce, tabákový kouř a polutanty všeho druhu, výživové faktory, nedonošenost. Životní podmínky se v posledních 50 letech výrazně mění a s nimi i zdroje a kvalita vlivů prostředí. Populace krajů ČR v průměru patří 70 % k městskému obyvatelstvu. Až 40 % domácností zaznamenává přítomnost psa či jiných domácích miláčků. Třicet až čtyřicet procent kuřáků je mezi alergiky a v rodinách astmatiků. Automobilismus, který se významně podílí na koncentraci polutantů v ovzduší, vykazuje také vzestup. Dle statistik je jedno osobní auto na 2,7 obyvatel. Významně se zvyšuje doba, kterou lidé všech věkových skupin tráví v interiéru nejenom v zaměstnání, ale také doma.

Nejčastějším alergickým onemocněním je alergická rinitida. Základní charakteristikou alergické rinosinusitidy či rinokonjunktivitidy je chronický eozinofilní zánět. Je nutné si uvědomit, že se jedná o imunopatologický rizikový stav z hlediska rozvoje bronchiálního astmatu. V posledních letech je pozorován posun senzibilizace k tzv. alergenům interiéru – je více dokladována alergická vazba na roztoče, živočišné alergeny. Alergenní tlak je na disponovaného jedince v současné době celoroční. Dosud nevíme, zda nárůst alergických onemocnění dosáhl již své hranice či zda máme očekávat nárůst prevalence alergií. Poselstvím pro praxi praktického lékaře či lékaře specialistu je neléčit pouze místní alergický projev daný jeho oboru, ale být si vědom i toho, že alergie je systémové onemocnění.

Irena Krčmová

MUDr. Irena Krčmová, CSc.

LF FN Hradec Králové
Sokolská 581, 500 05 Hradec Králové
krcmova@fnhk.cz

